

УДК 34.343.6

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.01.54>

ЗАОХОЧУВАЛЬНА НОРМА ПРО ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ОБІГ ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОЇ КОНСТРУКЦІЇ

Парасюк М.В.,

студентка 3-го курсу юридичного факультету

Львівського національного університету імені Івана Франка

<https://orcid.org/0000-0003-1798-1952>

Парасюк М.В. Заохочувальна норма про звільнення від кримінальної відповідальності за обіг фальсифікованих лікарських засобів: проблеми законодавчої конструкції.

Стаття присвячена аналізу законодавчої конструкції заохочувальної норми, яка містить спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності за обіг фальсифікованих лікарських засобів. Стверджується, що ефективність заохочувальної норми, насамперед визначається якісними підходами до формулювання змісту підстав та умов звільнення від кримінальної відповідальності. Специфіка розглядуваного спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності обумовлюється сукупністю об'єктивних та суб'єктивних ознак складу злочину, передбаченого статтею 321-1 Кримінального кодексу України. Суспільна небезпека цього злочину є значною, що підтверджується віднесенням його законодавцем до тяжких та особливо тяжких злочинів. Встановлено, що передбачення у структурі цієї статті законодавчого компромісу у виді заохочення, насамперед, переслідує мету швидкого виявлення та запобігання вчиненню злочину через заохочення певного виду позитивної посткримінальної поведінки винної особи.

Підтримується позиція про визнання умовою для звільнення від кримінальної відповідальності вчинення дій, які альтернативно передбачені у частині першій статті 321-1 КК України, а саме виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту фальсифікованих лікарських засобів. Зазначається, що в ланцюгу дій, спрямованих на запровадження фальсифікованих лікарських засобів в обіг за ступенем суспільної небезпеки вказані форми об'єктивної сторони є рівнозначними.

На відміну від раніше висловлених в науці кримінального права позицій, запропоновано при визначенні змісту оціночного поняття «створення загрози для життя чи здоров'я людей» враховувати об'єктивний (небезпечність самих фальсифікованих лікарських засобів за складом речовин, які входять в його склад) та суб'єктивний критерії (усвідомлення особою, яка вчиняє

дії відповідно до ч. 1 ст. 321-1, цих небезпечних ознак).

Встановлено, що наявність альтернативних підстав для звільнення створює проблеми при застосуванні цієї норми. Обґрунтовано доцільність відмовитися від вказівки на джерело придбання фальсифікованих лікарських засобів, оскільки активне сприяння розкриттю злочину включає цю обставину. Акцентовано увагу на включення у законодавчу конструкцію заохочувальної норми також межі реалізації посткримінальної поведінки – до притягнення до кримінальної відповідальності. На підставі наведеного запропоновано оновлену редакцію розглядуваної заохочувальної норми.

Ключові слова: фальсифікація лікарських засобів, обіг фальсифікованих лікарських засобів, заохочення, компроміс, звільнення від кримінальної відповідальності, загроза для життя або здоров'я.

Parasiuk M.V. Encouraging rule on exemption from criminal liability for the circulation of falsified medicines: problems of legislative construction.

The article is devoted to the analysis of the legislative structure of the encouraging rule, which contains a special type of exemption from criminal liability for the circulation of falsified medicines. It is argued that the effectiveness of the incentive norm is primarily determined by qualitative approaches to formulating the content of the grounds and conditions of exemption from criminal liability. The specificity of this special type of exemption from criminal liability is determined by a set of objective and subjective features of the crime under Article 321-1 of the Criminal Code of Ukraine. The public danger of this crime is significant, which is confirmed by its classification by the legislator as serious and especially serious crimes. It is established that the provision in the structure of this article of a legislative compromise in the form of encouragement, first of all, pursues the goal of rapid detection and prevention of crime by encouraging a certain type of positive post-criminal behavior of the guilty.

The position on recognizing as a condition for exemption from criminal liability the commission of actions that are alternatively provided for in part one of Article 321-1 of the Criminal Code of Ukraine, namely the manufacture, purchase, transportation, shipment, storage for sale of counterfeit medicines. It is noted that in the chain of actions aimed at introducing counterfeit drugs into circulation according to the degree of public danger, these forms of the objective side are equivalent.

In contrast to the positions previously expressed in the science of criminal law, it is proposed to determine the objective (danger of the most falsified drugs in terms of the composition of substances contained in it) and sub effective criteria (awareness of the person who acts in accordance with Part 1 of Article 321-1, these dangerous signs).

It is established that the existence of alternative grounds for dismissal creates problems in the application of this rule. The expediency of refusing to indicate the source of purchase of counterfeit medicines is justified, as active assistance in solving the crime includes this circumstance. Emphasis is placed on the inclusion in the legislative structure of the encouraging rule also to add the limits of the implementation of post-criminal behavior - to criminal prosecution. Based on the above, an updated version of the considered encouraging rule is proposed.

Key words: falsification of medicines, circulation of falsified medicines, encouragement, compromise, release from criminal liability, threat to life or health.

Постановка проблеми. Криміналізація фальсифікації лікарських засобів та обігу фальсифікованих лікарських засобів відбулася із прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання фальсифікації лікарських засобів» від 08 вересня 2011 року № 3718-VI [1], який набрав чинності з 01 листопада 2011 року. Цим законом до КК України було введено нове поняття «фальсифікований лікарський засіб» поряд із караністю низки діянь, які супроводжують обіг таких предметів. Принагідно слід зауважити, що встановлення кримінальної протиправності діянь у сфері обігу фальсифікованих лікарських засобів відбулося у двох напрямках. По-перше, було розширено перелік предметів контрабанди за рахунок доповнення ст. 305 КК України вказівкою на фальсифіковані лікарські засоби. По-друге, до розділу XIII Особливої частини КК України було включено окрему статтю 321-1, яка містила ознаки складу злочину про фальсифікацію лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів. Запроваджені новели були реакцією законодавця на зростання кількості фальсифікату лікарських засобів, про виявлення яких повідомляли в Міністерстві охорони здоров'я України.

В контексті проведених змін для запобігання поширенню та введенню в обіг фальсифікованих

лікарських засобів, поряд із формулюванням кримінально-правових заборон, законодавець також вдається до формулювання в окремій частині 4 ст. 321-1 КК України заохочувальної кримінально-правової норми. П.В. Хряпінський зазначає, що «заохочувальні норми поряд із забороненими у системі кримінального права покликані сприяти виконанню основного охоронного завдання» [2, с. 106]. Сутність заохочувальних норм визначається сукупністю законодавчо установлених вимог щодо позитивної суспільно корисної посткримінальної поведінки особи, яка заохочується з боку держави. Дотримання цих підстав та умов запроваджує в дію механізм державного компромісу, відповідно до якого держава відмовляється від застосування до особи установлених санкцією засобів, а з іншого боку особа робить свій внесок у подолання кримінально-протиправних наслідків вчиненого чи попередження настання нової кримінальної небезпеки. Зрозуміло, що запровадження такої системи заходів кримінально-правового впливу, які включають кримінальну протиправність, караність та звільнення від кримінальної відповідальності не є безумовною запорукою результативності кримінально-правової охорони та кримінально-правового запобігання діяння у сфері обігу фальсифікованих лікарських засобів. Важливо також говорити про ефективність вказаних норм. Оскільки, заохочення – це своєрідний виняток у сфері кримінально-правового регулювання, то слід виявляти особливі вимоги до якості такої кримінально-правової норми.

Стан опрацювання цієї проблематики. Науковці, які займалися розробкою змісту ознак складу фальсифікації лікарських засобів або бігу фальсифікованих лікарських засобів, звичайно, що зверталися до обговорення сфери дії заохочувальної норми, яка передбачена у ч. 4 ст. 321-1 КК України. Певною мірою ці наукові позиції можна розподілити на дві групи. До першої слід віднести тих, які не акцентували особливої уваги на спірних моментах законодавчої конструкції розглядуваної заохочувальної норми (М.С. Бондаренко, М.Є. Григор'єва, І.А. Ковальчук, В.М. Мельничук та ін.). Інша група науковців констатували наявність навіть колізій, які мають бути усунені виключного шляхом законодавчого редагування (Ю.О. Данилевська, Ю.М. Товт та ін.)

Метою статті є аналіз сукупності кримінально-правових ознак, які утворюють законодавчу конструкцію заохочувальної норми про звільнення від кримінальної відповідальності за обіг фальсифікованих лікарських засобів.

Виклад основного матеріалу. Зміст заохочувальної норми, яка передбачена ч. 4 ст. 321-1 КК України, складає спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності. В науці кримінального права види звільнення від кримінальної відповідальності, які передбачено в Особливій ча-

стині КК України, відносять до обов'язкових, тобто таких, в яких сформована імперативна вимога, яка зобов'язує суд звільнити особу від кримінальної відповідальності [3, с. 345]. Пунктом 5 ч. 1 ст. 91 КПК України передбачено, що у кримінальному провадженні, серед іншого, підлягають доказуванню, зокрема, обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності. Вказані обставини у матеріальному кримінальному праві утворюються відповідним складом підстав та умов звільнення від кримінальної відповідальності. Таке положення вже можна назвати класикою кримінально-правового регулювання, оскільки вектор цьому було закладено Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності» від 23 грудня 2005 року № 1, відповідно до якої в усіх випадках особу можна звільнити від кримінальної відповідальності лише за наявності визначених у КК України умов та підстав (абз. 2 пункту 2) [4]. Умовою звільнення від кримінальної відповідальності є вчинення особою певного кримінального правопорушення. Підставою такого звільнення може бути або певна поведінка особи після вчинення кримінального правопорушення, яку держава заохочує, або настання певної події, або сполучення цих підстав.

Відповідно до чинної редакції ч. 4 ст. 321-1 КК України, «особа, яка добровільно здала фальсифіковані лікарські засоби та вказала джерело їх придбання або сприяла розкриттю злочинів, пов'язаних з їх обігом, звільняється від кримінальної відповідальності за придбання, перевезення, пересилання чи зберігання з метою збуту, збут завідомо фальсифікованих лікарських засобів, їх ввезення на територію України, вивезення з території України, транзит через її територію (частина перша цієї статті, якщо такі дії не створили загрози для життя чи здоров'я людей)». Формулювання умов для звільнення від кримінальної відповідальності здійснено, по-перше, шляхом визначення переліку кримінально-протиправних дій щодо фальсифікованих лікарських засобів, а, по-друге, через обмеження цих дій частиною першою ст. 321-1 КК України та відсутністю суспільно небезпечного наслідку у виді створення загрози для життя чи здоров'я людей. Доцільно зауважити, що такий підхід до визначення змісту умов є найбільш підтримуваний серед науковців. Разом з тим, наприклад, І.А. Коваленко називає умовами звільнення, «...якщо особа; 1) добровільно здала фальсифіковані лікарські засоби; 2) вказала джерело їх придбання; 3) сприяла розкриттю злочинів, пов'язаних з їх обігом» [5, с. 182].

У законодавчій конструкції цього виду спеціального звільнення від кримінальної відповідальності саме перелік кримінально-протиправних дій, вчинення яких визначено умовою для звільнення

від кримінальної відповідальності, є надто дискусійним. Буквальне розуміння змісту розглядуваної заохочувальної норми дозволяє попередньо резюмувати, що звільненню від кримінальної відповідальності не може підлягати особа, яка вчинила (1) виготовлення завідомо фальсифікованих лікарських засобів з метою збуту незалежно від того чи створено загрозу для життя чи здоров'я людей (ч. 1 ст. 321-1 КК України); (2) придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут завідомо фальсифікованих лікарських засобів, що створило загрозу для життя чи здоров'я людей (ч. 1 ст. 321-1 КК України); (3) дії, які передбачено частинами 2 та 3 ст. 321-1 КК України. Злочин, передбачений ч. 1 ст. 321-1 КК України, сформульовано законодавцем з формальним складом, тобто кримінально-протиправною визнається фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів незалежно від можливості цих предметів мати загрозові наслідки для здоров'я людей та незалежно від їх розміру. Разом з тим, держава готова запропонувати компроміс лише особам, які вчинили вказані у ч. 4 ст. 321-1 КК України дії, які не створили загрози для життя чи здоров'я людей. Виготовлення завідомо фальсифікованих лікарських засобів з метою збуту взагалі не потрапляє у склад умов звільнення від кримінальної відповідальності.

Щодо цього науковці висловлюються по-різному. Ю.О. Данилевська, проводячи паралель із спеціальними видами звільнення від кримінальної відповідальності за незаконні дії із наркотичними засобами, або їх аналогами, схвально оцінює законодавчу ініціативу щодо можливості звільнення від кримінальної відповідальності за виготовлення або виробництво з метою збуту вказаних предметів. Як аргумент, вчена зазначає, що «...не дивлячись на те, що особа виготовила чи навіть займалася виробництвом наркотичних засобів, психотропних речовин, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, або отруйними чи сильнодіючими лікарськими засобами з метою збуту або прекурсорів з метою подальшого використання, фактично вказані речовини не були передані (збуті) іншим особам. Відтак, й шкода для здоров'я фактично не настала, можна говорити лише про загрозу заподіяння шкоди здоров'ю осіб від перелічених дій» [6, с. 47]. Ю.О. Данилевська не є прихильницею збереження серед умов для звільнення від кримінальної відповідальності збуту фальсифікованих лікарських засобів, зазначаючи при цьому, що «після збуту вказаних речовин здавати нічого, отже добровільне усунення загрози здоров'ю осіб шляхом передачі небезпечних для цього об'єкта предметів під контроль правоохоронних органів чи органів влади є неможливим» [6, с. 48]. Думається, що наведені аргументи щодо збуту фальсифікованих лікарських засо-

бів є не надто переконливими, оскільки не можна ставити під сумнів ефективність заохочувальної норми лише через неможливість її поширення на якусь певну частину злочинів у сфері обігу фальсифікованих лікарських засобів. Збереження збуту у складів умов звільнення від кримінальної відповідальності переслідує вчасне виявлення вчиненого злочину та попередження вчинення його в перспективі. Якщо особа збула певну частину фальсифікату, а іншу частину фальсифікованих лікарських засобів здала та вказала джерело їх придбання і надала допомогу у розкритті злочинів у сфері обігу фальсифікованих лікарських засобів, то це значно пришвидшить процес розслідування злочину, виявлення інших осіб у цьому ланцюгу злочинних діянь і, що найважливіше вдасться попередити потрапляння до споживача ще більшої кількості фальсифікату.

Аналогічне стосується і виготовлення завідомо підроблених лікарських засобів. Потрібно зауважити, що у первинній редакції ч. 4 ст. 321-1 КК України до складу умов для застосування спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності було включено виготовлення з метою збуту фальсифікованих лікарських засобів [1]. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за фальсифікацію або обіг фальсифікованих лікарських засобів» від 05 липня 2012 року № 5065-VI, стаття 321-1 КК України була викладена у новій редакції, яка уже не передбачала виготовлення фальсифікованих лікарських засобів з метою збуту серед умов для звільнення від кримінальної відповідальності [7]. Автори цього законопроекту у пояснювальній записці жодним чином не обґрунтовували такої зміни та не акцентували уваги на доцільності звуження умов звільнення від кримінальної відповідальності за обіг фальсифікованих лікарських засобів виключенням дії у формі виготовлення. Тому можна припустити, що це була суто технічна помилка, яка так і не була усунена законодавцем.

Думається, що в переліку альтернативних дій, які складають об'єктивну сторону складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 321-1 КК України, не слід виділяти більш чи менш суспільно небезпечні дії. З огляду на їх передбачення в одній частині, законодавець оцінив їх як ознаки злочину, що за ступенем тяжкості є тяжким. При вчиненні кожної дії, винна особа усвідомлює, що вводить в обіг лікарські засоби, які виготовлені з порушенням встановленого порядку або підроблені у інший спосіб. За своїм призначенням лікарські засоби – це будь-яка речовина або комбінація речовин, що має властивості та призначена для лікування або профілактики захворювань у людей, для запобігання вагітності, відновлення, корекції чи зміни фізіологічних функцій у людини шляхом здійснення фармакологічної, імунологічної або метаболіч-

ної дії або для встановлення медичного діагнозу (ст. 2 Закону України «Про лікарські засоби» від 04 квітня 1996 року № 123/96-ВР) [8]. Незалежно від того, в якій формі об'єктивної сторони виразилося вчинення винною особою фальсифікації лікарських засобів або обігу фальсифікованих лікарських засобів, кожна дія наближує рівною мірою надходження фальсифікату до кінцевого споживача. Запропонований державою компроміс має стосуватися усіх дій, які альтернативно передбачені у ч. 1 ст. 321-1 КК України. В цьому аспекті підтримуємо науковців, які умову звільнення від кримінальної відповідальності пропонують визначити як «вчинення дій, передбачених частиною першою цієї статті», а також вважають колізією законодавства віднесення до умов звільнення від кримінальної відповідальності за ч. 4 ст. 321-1 КК України вчинення «вивезення з території України, транзит через її територію» фальсифікованих лікарських засобів, що по суті входять в об'єктивну сторону контрабанди (ст. 305 КК України) [9, с. 327; 10, с. 167; 11, с. 14].

Відповідно до чинної редакції ч. 1 ст. 321-1 КК України, криміналізовані будь-які випадки фальсифікації лікарських засобів або обігу фальсифікованих лікарських засобів, тобто незалежно від розміру та створення загрози для життя та здоров'я людини. Разом з тим, при доведенні обставин для звільнення від кримінальної відповідальності за ч. 4 ст. 321-1 КК України, слід буде довести також те, що вказаними діями не створена загроза для життя та здоров'я людини, тобто потребуватимуться з цього приводу додаткові процесуальні дії, спрямовані на встановлення цієї обставини. «Загроза для життя та здоров'я людини» в цій статті є оціночним поняттям. Законодавець не акумулює додатково зусиль для формулювання законодавчої дефініції. Наука кримінального права також є небагатослівною. Лише в окремих науковців щодо цього є позиції. Так, Ю.М. Товт вважає, що «діями, які не створили загрози для життя чи здоров'я людей варто вважати дії: а) з «небезпечними» фальсифікованими лікарськими засобами – внаслідок яких жодна стороння особа не отримала можливості вжити (використати) фальсифікований лікарський засіб, який за своїм складом є (був) небезпечним для життя чи здоров'я; б) з «безпечними» фальсифікованими лікарськими засобами – які за своїм характером не були небезпечними для життя чи здоров'я людей (не могли призвести до вибуху, витоку шкідливих речовин, вірусів тощо)» [10, с. 166]. Думається, що надто спірною є віднесення до таких, які не створили загрози для життя чи здоров'я людей першої групи дій з так званими «небезпечними» фальсифікованими лікарськими засобами. Відсутність у споживача можливості вжити небезпечний фальсифікований лікарський засіб не може бути підставою для виключення безпеки. Якщо при-

пуститися такої позиції, тоді перевезення фальсифікованого лікарського засобу, який є небезпечним, не можна буде визнати таким, що створило загрозу для життя чи здоров'я людей, оскільки така дія полягає у переміщенні цих предметів будь-яким транспортом в межах території України. Такий злочин вважається закінченим з моменту вчинення самого переміщення.

При визначенні змісту поняття «загроза для життя чи здоров'я людей» слід враховувати саме небезпечні властивості лікарського засобу, який був сфальсифікований. Сам факт існування такого небезпечного предмету та існуюча постійна загроза, що його введуть в обіг свідчить про те, що зміни в об'єкті кримінально-правової охорони уже відбулися. Зважаючи, що ч. 1 ст. 321-1 КК України – це формальний склад, то такі зміни відбуваються також, коли вчиняється фальсифікація лікарського засобу, який є речовиною чи комбінацією речовин, що не є небезпечними для життя чи здоров'я людини. Однак, зміни за ступенем суспільної небезпеки є різними.

Відповідно до таких позицій відбувається встановлення загрози від небезпечних предметів і судовою практикою У абз. 2 пункту 15 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності» від 25 квітня 2003 року № 3 розтлумачено, що «незаконно виготовленими з недоброякісної сировини (матеріалів) підакцизними товарами, що становлять загрозу для життя і здоров'я людей, слід вважати такі, вживання, користування чи використання яких створює реальну загрозу для життя і здоров'я споживачів (можливість отруєння, радіоактивного опромінення тощо)» [12]. Поняття «загроза загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків» прийнятно до ч. 1 ст. 272 КК України тлумачиться судовою практикою як «такі зміни у стані виробничих об'єктів, підприємств, унаслідок яких виникає реальна небезпека життю людей або реальна небезпека заподіяння (настання) шкоди вказаним у цій статті об'єктам (абз. 2 п. 21 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва» від 12 червня 2009 року № 7) [13]. Таким чином, при встановленні загрози для життя чи здоров'я людей слід враховувати такі два критерії: 1) об'єктивний – небезпечність самих фальсифікованих лікарських засобів за складом речовин, який міститься в ньому; 2) суб'єктивний – усвідомлення особою, яка вчиняє дії відповідно до ч. 1 ст. 321-1 КК України, цих небезпечних ознак.

Складові підстави для звільнення від кримінальної відповідальності за ч. 4 ст. 321-1 КК України є двохкомпонентними. Перший компонент передбачає, що особа добровільно здала

фальсифіковані лікарські засоби. Другий містить дві альтернативні підстави, а саме особа має: 1) вказати джерело походження цих предметів; або 2) сприяти розкриттю злочинів, пов'язаних з їх обігом. Наявність цих альтернативних компонент призводить до неоднакового розуміння саме підстави для звільнення, оскільки не усі науковці погоджуються з тим, що саме цей другий компонент містить альтернативні підстави. Разом з тим виникає питання, чи взагалі є потреба у виокремленні цих двох альтернативних підстав. Думається, що сприяння розкриттю злочинів, пов'язаних з обігом фальсифікованих лікарських засобів також включає повідомлення винною особою джерела їх походження. Для підтвердження цієї позиції у абз. 6 пункту 3 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності» від 23 грудня 2005 року № 1, зазначається, що «активне сприяння розкриттю злочину слід вважати надання особою органам дізнання або досудового розслідування будь-якої допомоги в установленні невідомих їм обставин справи» [4]. Подія кримінального провадження включає – час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення (п. 1 ч. 1 ст. 91 КПК України). О.О.Торбас зазначає, що «активне сприяння розслідуванню закріплюється у протоколах допиту підозрюваного, де він викладає усі необхідні відомості для прискорення розслідування відповідного правопорушення» [14. с. 91]. Таким чином, вказівка на джерело придбання фальсифікованих лікарських засобів безпосередньо входить у обставини, що вказують на подію вчиненого злочину. Активне сприяння є неможливим без повідомлення інформації про предмет складу злочину, передбаченого ст. 321-1 КК України. Звідси вбачається за доцільне виключити із ч. 4 ст. 321-1 КК України вказане дублювання підстав.

У законодавчій конструкції заохочувальної норми, яка передбачена ч. 4 ст. 321-1 КК України, доцільно було б також уточнити, що позитивна посткримінальна поведінка винного мала б бути зреалізована до моменту притягнення до кримінальної відповідальності. Таке позначення міститься у низці заохочувальних норм, які передбачено, зокрема, ч. 5 ст. 158-3, ч. 5 ст. 160, ч. 3 ст. 175, ч. 4 ст. 258-5, ч. 5 ст. 447 КК України. В такому випадку норма буде зрозумілою для особи, яка вчинила злочин, тобто мається на увазі дотримання принципу «юридичної визначеності».

Висновки. Аналіз законодавчої конструкції заохочувальної норми, яка передбачає спеціальний вид звільнення від кримінальної відповідальності за обіг фальсифікованих лікарських засобів черговий раз довів необхідність її законодавчого редагування. Ефективність цієї заохочувальної норми якраз і знижується через якість її норматив-

ного визначення. На підставі проведеної наукової розвідки пропонується викласти ч. 4 ст. 321-1 КК України у такій редакції: «Особа звільняється від кримінальної відповідальності за дії, передбачені частиною першою цієї статті, які не створили загрози для життя чи здоров'я людей, якщо вона до притягнення до кримінальної відповідальності добровільно здала фальсифіковані лікарські засоби та активно сприяла розкриттю злочину».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання фальсифікації лікарських засобів : Закон України від 08 вересня 2011 року № 3718-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3718-17#Text> (дата звернення: 10.04.2022).
2. Хряпінський П.В. Доктринальне розуміння захоплювальних норм у кримінальному праві. Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. 2017. № 1 (77). С. 98–108.
3. Кримінальне право України : Загальна частина : підручник / В.Я. Тацій, В.І. Тютюгін, В.І. Борисов та ін. ; за ред. В.Я. Тація, В.І. Тютюгіна, В.І. Борисова. 6-те вид. перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 584 с.
4. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 року № 1. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vb001700-05#Text> (дата звернення: 10.04.2022).
5. Коваленко І.А. Фальсифікація лікарських засобів та обіг фальсифікованих лікарських засобів: склад злочину. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Юриспруденція. 2014. № 7. С. 180–183.
6. Данилевська Ю.О. Звільнення від кримінальної відповідальності за фальсифікацію лікарських засобів. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. Спеціальний випуск № 1. «Протидія наркозлочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення». С. 46–51.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за фальсифікацію або обіг фальсифікованих лікарських засобів: Закон України від 05 липня 2012 року № 5065-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5065-17#n19> (дата звернення: 10.04.2022).
8. Про лікарські засоби: Закон України від 04 квітня 1996 року № 123/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.04.2022).
9. Григор'єв М.Є. Звільнення особи від кримінальної відповідальності за фальсифікацію лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів (ч. 4 ст. 321-1 КК України). Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 6. С. 326–329.
10. Товт Ю.М. Кримінальна відповідальність за порушення встановленого порядку обігу лікарських засобів в Україні : дис. ... доктора філософії : 081 Право. Львів, 2021. 244 с.
11. Мельничук В.М. Кримінальна відповідальність за фальсифікацію лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів в Україні : автореф. дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2017. 20 с.
12. Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 25 квітня 2003 року № 3. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va003700-03#Text> (дата звернення: 10.04.2022).
13. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 року № 7. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va007700-09#Text> (дата звернення: 10.04.2022).
14. Торбас О.О. Обставини, що підлягають доказуванню при складанні клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності. Вісник Кримінального судочинства. 2015. № 3. С. 88–94.